

FEJÉRMEGYEI NAPLÓ

Előfizetési árak:
1 évre 12 kor., 1/2 évre 6 kor., 1/4 évre 3 kor.
Egyes szám ára 10 fill.

Felolós szerkesztő:
BILKEI FERENC.

Megjelenik: kedden, csütörtökön és szombaton este.
Szerkesztőség és kiadó-hivatal: Szent-István-tér 1.
Egyes számok kaphatók: a dohányfőzsdékben.

Néhány megjegyzés Tisza István gróf beszédére.

II.

Dogma és protestantizmus.

A nagy vallásbölcseleti kutatók, filozófusok egyhangulag vallják, hogy a hit nem egy, az ember lelkére kívülről reáerőszakolt tény, hanem olyan jelenség, amelynek gyökérszálaít emberi természetünk titokzatos mélységeiben kell keresnünk. Hinni akar az ember és hit nélkül nem tudja megtalálni világnézetének zárlóköveit. Ennek a mélyes, belső vágyódásnak eredményei az ó egyiptomi kertületi istenségek csak úgy, mint a római Penates-cultus, a jelenlegi campagnuolo kunyhójában agyagból otrombán készített oltár csak úgy, mint a metafizikus vágyódás, melyről egyik ünnepelet német bölcselet tanúságát tett, vagy a spiritiszták vallásos szektája, amelynek állítólag Budapesten heivenezet tagja van.

Ez a vágyódás, istenkeresés, *hinni-akarás* ezek a lélek belső oszlopai, amelyeket Tisza István gróf említett. Igaz, hogy más értelemben. De neki, mint keresztény vallásbölcseletének jól kell tudnia, hogy sok ezer éven keresztül ezen oszlopok csonkán maradtak, illetőleg a különféle vallási rendszerekben olyan befeczegetést nyertek, amelyet a meg nem nyugtatott emberi ész ideig-óráig megtűrt, azért ismét lerombolt s vele együtt le kellett rombolnia nagyszerű kultúrákat is, mert se vallási rendszerei, se kultúrája nem tudták kielégíteni az istene után vágyódó lelket. Az istenkeresés egy csomó kérdést vetett fel az ember eszébe, ezekre felelet kellett, *biztos, megnyugtató, végkielégítő felelet.*

Tisza István gróf, a hívő keresztény egyet-egrt velem, mikor konstatálta, hogy a názáreti

Mester tanításai feleletet hoztak az említett kérdésekre, kiegészítették a lélek csonka oszlopait úgy, hogy a kiegészítés *stilszerűen* történt, megfelelt a *hinni akaró lélek* egész teljességének, *ez a lélek stílusa*; örök, tehát változatlan igazságokat adott, *ez meg Isten stílusa.*

Tanítóit tételek nélkül nem tudok elhízelni. Nemcsak az elemi tudás tanítóit értem, hanem például a *bölcseletit*, aki *tételbe* foglalja legelőször a létezés és gondolkodás tényét, a *matematikus*, aki bizonyításai és levezetései között folyton *alaplételekre* hivatkozik, a *jogász*, akinek tudománya egészen *tételes*, a *törvényhozó*, aki mint Hammurabi sok ezer évvel ezelőtt, *pa ragrafusokkal* köt guzba bennünket, sőt *Häckelt*, aki föltétlen hitelt követel az ő be nem bizonyított *tételeinek*, sőt *Picklert*, aki a célszerűségi eleméletet *alapvető elvekre* építi fel.

Amint a tanítóktól, bölcseletektől, törvényhozóktól nem lehet rosz néven vennünk, hogy tételekkel, vagyis dogmákkal dolgoznak, épü a názáreti Mesternek se hányhatjuk szemére, hogy tételekbe, dogmákba foglalta tanításait, de az Ő tanító tekintélyének örökösét, az Egyházat se bántuk azért, mert örökérvényű igazságokat rövid, világos tételekbe foglalt össze.

Tisza István gróf azonban súlyos vádakot emel a katolikus Egyház dogmái ellen. Azt állítja, hogy a *protestantizmus föllázadt a dogmák ellen*, amelyek a *lelket lenyűgözik*, az *embert fejlődésében megakadályozzák*, az *igazság felé törő elmét békóba, rabláncokba verik.*

Öszimten megvalva, nem értem Tisza István gróf okoskodását. Ha ugyanis neki kifogása van a katolikus Egyház dogmái, tektát hittételei ellen, ez annyit jelent, hogy egyiket, vagy másikat, vagy valamennyit nem tartja azonosoknak azokkal az örökérvényű igazságokkal, amelyeket

Krisztus Urunk tanított. Ezen esetben kötelessége megjelteni a tételeket, melyeket kifogásol, de nincs joga a dogmákat általában és elvi alapon lelkeket lenyűgöző tehernek tekinteni. Ezt Tisza István nem teszi, hanem melegegzik a következő igen sekély állítás odavetésével: *Minden dogma emberi mű. Magán viseli az emberi gyarlóság bélyegét és annak a kornak bélyegét, amelyben megszületett. Hiszen könnyen kimutatható az ókori, zsidó, görög, középkori, germán világnézetnek, fölfogásoknak nyoma, megvalósítása egyik, vagy másik dogmának keletkezésénél.* — Világosan látható, hogy a nagy gondolkodó bizonyítás helyett szembekötődésit játszik; hisz nem arról van szó, hogy a hittételek kimondására voltak-e hatással a megfelelő korviszonyok, vagy külső foglalatukon, nyelvi sajátságaiakon, belső szerkezetükön megtalálhatók-e szerzőik ujjlenyomatai, hanem arról van szó, *van-e a katolikus Egyháznak olyan dogmája, amely nem Krisztusi, tehát örök, tehát lényegében változatlan igazságot tartalmaz, van-e olyan, amelynek lényege tisztán emberi, tehát változatható, tőkélyesíthető munka?*

Meglehetősen ismerem a protestáns polemikus irodalmat és tudom, hogy a katolikus dogmák között illyent még eddig nem sikerült találni. Még Luther Márton se talált illyent, pedig neki nagy szüksége lett volna rá. Már csak azért is, mert Szent Pál apostol elég keményen megmondotta, hogy még akkor se volna szabad más hitvallást elfogadni, ha esetleg egy angyal hozná is, amely elnevezésre Luther Mártonnak igen kevés jogcime van, amint azt Denifle *Luther und Lutherium* c. nagy munkájában kimutatta.

Tisza István gróf érhetetlen okfejtése azonnal vilárossá válik előttünk, ha a protestáns teológia jelen állására egy pillantást vetünk. Két nagy irány uralkodik a protestáns teológiá-

A magyarok Amerikában.

— A Fejérmegyei Napló eredeti tárcája. —

Nincsenek rá statisztikai adataim, nem tudom, hogy hány magyar vándorolt már ki Amerikába, de hogy a számuk több száz-ezerre rug, az bizonyos. Sok százerre menő erős, acélos magyar kar végzi Amerikában a legnehezebb munkákat s keresi az amerikai számára a dollárokat, a melyből neki jut legkevesebb.

Ott akarom bemutatni magyar honfitársainkat, a hol legsűrűbben találtam őket, Pennsylvania és Ohio államok kellős közepében.

Mikor az ember 6—8 órát utazott New-Yorkból nyugat felé, eléri az Alleghany hegyek legmagasabb pontjait. Az amerikai ilyenkor mindig büszke elragadtatással beszél az ő vidékének szépségéről. Nem tagadom, hogy magam is gyönyörködtem a széles folyómedrekben, a melyek úgy nyár táján ugyszólva teljesen kiszáradtak, de ott vannak rajtuk a nyomok, a melyek a téli iszonyu rombolás képét mutatják, a miko

a megbőszült áradat vasúti hidakat tép szét s egész városokat dönt romhalmazzá, mint a hogyan pl. 20 évvel ezelőtt épen ezen a vidéken Johnstownnál tette, a mikor az egész várost 7 rövid perc alatt egyszerűen elsöpörte a föld színeről.

A vonat Altoonánál közel 500 méter magasságra megy föl s ott egy szép patkóalakot írva le, gyönyörű, vadregényes erdők közt ereszkedik lefelé.

Életemben először láttam és sohase fogom elfelejteni azt a jelenetet, a mely itt szemeim elé tárult. Este 8 óra táján járt az idő s az Egyesült-Alamok az Egyenlítőhöz közelebb fekvűdven, hamarosan egészen besötétedett. A mint a hegyről lefelé robogott a vonat, a völgyet pokoli viláosság árasztotta el. Meglepődve néztem le, az első pillanatban erdőégésre gondoltam, hiszen tavaly a nagyon száraz esztendőben száz milliókat érő erdők lettek a tűzvész martalékaivá. A közelebbi látvány azonban más tart élem: a vasgyárak borzalmas képét.

Ha az ember nappal közeledik ezekhez a vidékekhez, jó darabig csak egy sötét ködfátyolt lát, nehéz füstömeget, a mely lomha madárként terjeszt ki szárnyait a há-

zakra, gyárkéményekre s mérföldek hosszában beburkolja az egész vidéket. Az ilyen városokban az ember soha sincs tisztában önmagával. A szobák tele vannak apró kóromszemekkel, a ruhánk, különösen a fehérruha, az arcunk, de különösen az orrunk és tüdünk egyre érzi, hogy itt egy erőszakos, maga fölött hatalmat ismerni nem akaró zsarnokkal állunk szemben, a kinek parancsolni hiába akarunk. Pedig az amerikai szén sokkal finomabb levén a miénkénél, nem is terjeszt akkora feketeséget, mint az európai.

Nappal ez a nagyon kellemetlen közvetlenség ulti meg a lelkemet, késő este és az éjjel sötétében pedig borzalmas mulatságot találtam a szemléletében. Joungetownban ez képezte a főszórakozásomat. Kínéztem az ablakomon vagy kiálltam a hármás hid korlátjához s onnan aig pár száz méternyírl néztem a pokol tüzét. A vasgyárak messziről úgy látszanak, mintha a széles, lapos tetejű gyárakból egy fekete fogpiszkáló erdő sorakoznék egymás mellé. Minden fogpiszkáló, illetőleg kémény egy-egy vasolvasztó kemence tüdeje, a mely a külvilággal közlekedik, alatta pedig ég, sutorog, sziporká-

Sövegjártó János

vászon kereskedése

Székesfehérvár, Barátok épülete.

Nagy választék ágy- és asztalneműekben,
színes és fehér barchetok stb.

olcsó, szabott árak mellett.

Mai lapunk 4 oldal.

00000637

ban, az egyik orthodox, a másik modern. Az orthodox irány, hisz Krisztus istenségében, tételei vannak hitvallása van, amelynek eskü alatt való letételét követeli minden protestáns lelkésztől. Hisz emléksünk még mindannyian (Tisza István bizonyosan emlékszik!) a dr. Stöcker-féle szimbólum-vitára, amely a protestáns Oberkirchenrath megalkuvó magatartása folytán úgy végződött, hogy a lelkészelejték *leleszik ugyan a hitvallást, de nem kötelesek elhinni annak tartalmát!* A modern irányzat Harn.ck atomizáló működésétől Plüger zürichi prot. lelkész *Religion der Modernen* című most megjelent könyvéig a keresztény vallási gondolat tökéletes nihilizmusát mutatja. E modern irányzatnak Krisztus urunk közönséges ember, kinek tanításai *tehát* nagyon is rászorulnak a folytonos javíthatásra, a biblia egy irodalomtörténeti szempontból fölőtte érdekes írásmű, amelynek azonban semmi érdeme sincs arra, hogy Isten szavát keressük benne.

Tisza István gróf e második irány híve. Beszédében kifejtett nézetei mindenesetre ezt bizonyítják. És Tisza Istvánnak nem „arról a *relleues bifurkációról*” kellett volna beszélnie, hanem arról a másik *még relleuesebb bifurkációról*, amely a protestantizmust viszi két táborba: a hívő és hitetlen protestánsok táborába! Mert Fresnel protestáns lelkész Krisztustagadó regénye, Plüger protestáns lelkész Krisztustagadó értekezése, Tisza István protestáns főgondnoknak Krisztustagadásra vezető ünnepi beszéde valóban rettenetes tünetei a vallási eszme degenerálódásának. Istenem, mivé lett a Krisztusi gondolatok kincse a protestantizmus kezében rövid háromszáz év alatt! Az annyira dolyfós és annyira nyomorult emberi ész nem tudott olyan, tudományának nevezett nekilendülést tenni, hogy a protestantizmus azonnal oda ne dobott volna neki áldozatul egy-egy Krisztusi hagyományt, gondolatot, vallási tételt. Addig szórta, hogy végre semmije se maradt, mint a „keresztény” elnevezés, viseltes kabát, amely mit se takar, lelkészei, kik nem tudják, mit tanítsanak, s akik azért nem egyebek, mint *hosszu kabátban járó tiszteletes polgárok*, amit — a kabát kivételével — Isis és Osiris papjairól valószínűleg ép egy el lehetett annak idején mondani. Híveikben, ebben a derék,

becsületes, konzervatív, képzetlen népben megvan Krisztus hite, vallása, buzgósága; az a hit, buzgóság és vallásosság, amelyet még *katholikus őseiktől örökölték*, és amelyet a protestáns hivatalos theologia belső felosztása még megmagyogott, vagy nem érintett. Szóval a protestáns nép még hisz, — *dacára* felekezetének, papjainak és a Tisza Istvánoknak.

Ez a protestantizmus megmaradt — számtalan felekezetet oszolta — háromszáz éven keresztül, mert eddig volt krisztusi tartalma. Vajjon ígérhetünk-e neki még háromszáz évet, miután már nincs ni ellen protestálnia, olyan tökéletesen kiszórta önmagából Krisztus Istent, a bibliát és mindent, a mi e kettőhöz fűződik? Vagy ezentul neki, a Krisztusmentes keresztény felekezetnek létalapot a katholicizmus ellen való protestálás fog adni? Az örökös ellenzéki szerep belső erő híján igen szomorú szerep és sajnálatosan vékony létezési módja — egy fölölegessé vált elfejlődőmőnynek.

Abbahagyjuk Tisza István gróf beszédének további elemzését. Ha kellemetlen igazságokat mondtunk, legyen védelmünk maga az igazság és az a körülmény, hogy nem mi kezdtük fessegetni e kérdéseket. Felelünk kellett, mert idehaza protestáns testvéreink évek, sőt évtizedek óta ápolják a felekezeti békét azzal, hogy minden alkalommal támadnak bennünket. Felelünk kellett, nehogy amugy is gyengehitű intelligenciánk azt higgye, hogy nekünk *okunk* van hallgatni. Nem nekünk, hanem a protestantizmusnak van igen sok oka hallgatni. A mi hitünk mindenki előtt nyitott könyv. Dogmáinkat bátran és szabadon adjuk bárkinek vizsgálódásra alá, hisz mi se fogadjuk el hitünk tetteit vak engedelmességgel, hanem *meghóveteleljük, hogy azoknak krisztusi eredete minden kétségét kizárólag bizonyítottassék*. Sőt többet mondom. Ha Tisza Istvánnak vagy bárkinek sikerülne sokat emlegetett dogmáink közül csak egyetlen-egyre is rábizonyítani, hogy az ex toto emberi tákolmány, *itt a nagy nyilvánosság előtt kijelentem, hogy abban a percben kész leszek szembeszállani a katholicus Egyház összes dogmáival*.

Egyebekben béke velünk.

Dr. Vass József
tanár.

UJDONSÁGOK.

— **Közismereti kurzus városunkban.** Ismerjük annyira kulturális elmaradottságunkat, hogy örömmel tudunk üdvözölni minden fényezőt, minden mozgalmat, amely világosságot terjeszt, megértést könnyít és az embereket a tudás kincsével gyarapítja.

Angol mintára több helyen tartanak hazánkban munkás-gimnázium, szabad iskolai, népegyetemi tanfolyamokat. A kezdeményezés terén vezet Budapest, szépen működik Pécs is. Szívesen elismerjük, hogy a *munkás-gimnázium, népegyetem* elnevezések sokkal tekintélyesebben hangzanak, mint amennyi eredményt fel tudnak mutatni, tiszteletreméltó törekvések azonban akkor is, ha az ismereteknek csak minimumát tudják közvetíteni. Hisz ugyanis az a bajunk, hogy rengeteg sok a szociális bajunk, igényünk, hiányunk, de kevés az igazán praktikus szociális törekvés.

A Széchenyi Szövetség nem egészen ismeretlen organuma városunk életének. Ismerik, kevesen, de ismerik és örömmel látják, hogy van egy csomó fiatalemberünk, akik ifjú lelkesedéseiket, erejüket már most munkába akarják állítani a közjó érdekében. Ezek körében vetődött fel egy közismereti kurzus eszméje. Az eszmét követte a tett és hála a város vezetőségének, valamint tudós és lelkes szakértőik áldozatkészségének, a kurzus előmunkálatai annyira haladtak, hogy a tanfolyam a jövő hónapban kezdetét veheti. A város helyiséget, fűtést és világítást ad, nyolc szakember pedig az előadásokat fogadta el, amelyekből két hónapon keresztül minden napra egy esik. A tárgyak első sorban kereskedők és iparosok szükségleteit tartják szem előtt, a kurzus vezetősége tehát elsősorban ezekre számít. Tandij nincs, a beiratkozás azonban kötelező igéretszámba megy, hogy az illető az előadásokat látogatni fogja. Lehet egyes, vagy az összes tárgyra jelentkezni. A kurzus részletes tantervét jövő csütörtökön teszi közzé az igazgatóság, amikor a szükséges tudnivalókat is bővebben kifejti. Beiratkozás vasárnapról kezdve lehet az ipartestület helyiségében Warhanek Ferenc ipartestületi titkárnál, akár személyesen, akár levelezéssel.

Derék ifjaink kezdeményezésére felhívjuk

zik az alvilág tüze s borzalmas fényvel vonja be a környéket, a míg a nehéz füst el nem veszi a fény erejét. Itthon ha ilyet megpillantánánk, rögtön ijedelem fogna el s a tűzoltókért kiabálnánk, hogy veszedelemben a város. Ott megszokott dolog, ámbár mindig láttam egy csomó embert, a ki nem tudott betelni a csodálásával.

Joungstowni tartózkodásom utolsó éjjelén nemcsak távolról, hanem közvetlen közelségből is láttam ezt a borzalmas telepet, a magyarok fogyasztóját.

Ne gondolja senki, hogy könnyen juthat erre a szörnyű tanyára. A gyárak igazgatóságai, ámbár megszokták a majdnem mindennapi balesetet, nagy elővigyázatot tanusítanak különösen az idegenekkel szemben. Három napi kísérletezés után a negyedik este sikerült végre bejutnunk:

A gyár szélén kezdődik a vasuti sinek végtelen sorozata. Mert itt mindent gép végez, az ember csak igazgatja. Alig keveredünk ki a sinek közül, szinte örülve, hogy nem kellett már hallanunk jólelkű magyar vezetőnk folytonos ügyelmezését:

— Kérem, tessék előre-háttra, jobbra-balra nézni, hogy nem jön-e vonat, mert a sötétben a mozdonyvezető se látja bennünket. Tegnap éjjel éppen itt szakított szét a vonat egy szegény magyar munkást, a ki véletlenül az útjába került.

Mutatta is a helyet, a melyet azonban akkora már fekete korom lepett be. Keresztet vetettünk, sóhajtottunk az eltávozott lelke után, örök nyugalmat kívánva neki, aztán mentünk tovább.

Egy nagy gépházba értünk. Bemutatták azt a szörnyű óriást, amely levegőt fújtatja a vaskohóba. Nem tudom, hány emeletes lehetett a nagy kerék átmérője, de azt

tudom, hogy a dugattyuja, amely az ilyen gépeknél ki-bemozog, jóval vastagabb volt a derekamnál, pedig én is tustestem már azon a koron, mikor az ember még karcsúságról beszélhet. Nem zakatolt, hanem valószínűs fűlsikettő dörgést hallattot, mikor mellette állottunk. Régebben úgy hallottam a vasolvasztást, hogy egy magas toronyba főlhalmozzák a vasércet, alatta tüzet gyujtanak s a vas nehezebb levén a földnél, vagy kőnél, szép patakokban lecsörgedezik. Most másként tesznek. A vasat tartalmazó földet — Amerikában nem kőből olvasztják ki a vasat, mint azt Kírúnában, Norvégiában láttam, hanem földből — ölfá alakú tömegekbe sajtolják össze. Ezeket szénnel keverve egy nagy üstbe dobják. A tűzhöz ez az óriási gép fújtatja a levegőt. A gép azonban egyszerűs mind kifújja a salakot is az üst tetejéről, úgy, hogy alatta a folyékony érc marad csupán.

Ennek a látványa egyszerűen felülhaladja a képzeletet.

Mikor a gépteremből kiléptünk, egyszerűen élénk tárult egész borzalmasságában. Az üst lehetett legalább 50 hektoliteres. Lábvastagságú láncokon ott függött a levegőben. Színig volt vasércel. A beléje rohanó levegő pedig szórta ki belőle a sziporkákat, az apró, ököl nagyságú égő kő és földdarabkákat. Gyerekkoromban szerettem nézni a kovácsműhely kohóját, mikor a kovács „hiccet” csinált, mikor a tűzből 100 és 100 apró tücsillag ugrált szerteszét. Ez is olyanféle, de itt a tücsillagok száma ezerszámra röpök szerteszét, egy-egy akkora, mint a fejem s 40—50 méternyi területen hullik lefelé ragyogva, ropogva, sziporkázva, mint a záporosó. Szinte a lélekzetem is elakadt, mikor belehámultam. Fekete szem-

üvegen néztük, de a szemünk legfeljebb egy percig bírta a Lucifer konyháját. Pedig de szép volt, de káprázatos volt. Szinte belépődíjat lehet volna szedni érte. Persze tisztos távolból néztük, hogy valahogyan egy ilyen tücsikkalval közelebbi érintkezésbe ne jussunk, mert ha egy ilyen tüzgyógyó pl. az ember nyakához ér, nem áll meg a cipője orra előtt. Szép lassan, semmi akadályt nem tűrve utjában, gurul felülről lefelé, szép szabályosan kitégeti az utát maga előtt, persze nemcsak a ruhában, hanem a bőrünkben is s mire kifáradva leért, a cipő orrán kibujt, tapogathatjuk s legalább két hétig ápolgathatjuk azt a medret, a melyet folyó utjában a bőrünkön kivájt.

Aztán kerültünk egyet. Fölmentünk néhány emeletre s ott egy kényelmes erkélyről végignéztük az üstök kiürítését. Mikor a fujtatógép elvégezte a munkáját s a megolvasztott vas szépen szinig megöltötte az üstöt, kezdődik a kiürítés. Nem nyul hozzá senki, hanem valamelyik bácsi biztos tűztávolból, de nem hőtávolból, megmozdítja az egész szerkezetet, s az üst nagy ivet csínál s átfordul vagy 10 méternyi távolságra. Ott már fekete arcu szegény ördögök várják, akik szintén egy gépszerkezettel fazekakat tartanak alá. A gömbölyű üst megfordul, fölbillen, akár egy kávéf findzsa, aztán folyik ki belőle a folyékony vas. Akár a kávé, mikor az édesmama a csemetét bögrébe öntögeti. Az alant várakozó bögrék hasonlítanak a mi nagy tejes kannáinkhoz, a melyekben naponkint a tejet szállítják Budapestre, csak hogy jóval nagyobbak azoknál. A magasságuk lehet egy méter. Az edénynek természetesen nincs fenéke. Egy munkás nagy vaslapáttal a findzshoz megy és kimeríti belőle, lönti a földre, hogy jó-e? Ha

az érdekelt közönség figyelmét. Igen szomorú dolog volna, ha Székesfehérvárott nem akadna elég olyan ember, aki belátja, hogy a tanulás nem szűnyeg, a továbbképzés pedig minden-kire ráfér.

Kápolna felszentelés és iskolafelavetés. E hó 14-én délután szentelték fel szép ünnepség között Tétty József nagytányi esp. plébános az ercsi, Megváltóról nevezett nővérek által kitöltött kápolnáját és egyúttal a leányiskola két újonnan emelt tantermét. Kedvessé tette az ünnepélyt a leányiskola két növendékének beszéde és szavai, valamint a gyermekkar jól sikerült énekei. A szertartáson jelen volt gróf Wimpfen Szigfrid és neje, az iskola fentartója, valamint nagy számu közönség. A szertartás befejeztével Tétty József esp. plébános szép beszédében emlékezett meg a jelenlevő grófi család áldozatkészségéről, melynek a zárda, valamint a nővérek vezetése alatt levő kisdudovoda és r. k. leányiskola fenállását köszöni s mely e két újabb tanterem felállásában is nyilvánult.

Esküvő. Fényes esküvő volt f. hó 15-én d. e. fél 12 órakor a székesegyházban. Kutassy István honvédszázados vezette oltárhoz Hajós Ilonka urleányt. Az esküvőt a kath. kör kistermében pazar nász lakomára követte.

Eljegyzés. Várbögyői Bogya Béla eljegyzete várbögyői Bogya Odón ny. kir. ügyész és neje szül. ádázteveli Tevely Mariska leányát Margitot — Budapestről.

Filharmoniai hangverseny. Székesfehérvári Zenekedvelők Egyesülete Erzsébet Amália ó cs. és kir. Fensége, Liechtenstein Alajos hercegné legmagasabb védnöksége alatt, Haydn József halálának 100-ik évfordulója alkalmából XV. filharmoniai hangversenyét 1909. november hó 21-én tartja a Szent István teremben az egyesületi és az V. honvédkerületi zenekar közreműködésével. Karnagy: Frycsaj Richard. Műsor:

1. Hajdn József élete és zenei egyénisége. Felolvassa dr. Kuthy József egyesületi előnk.
2. Oxford-Sinfonia. XVI. Zenekarra.
 - a) Adagio—Allegro spirituos.
 - b) Adagio.
 - c) Menuetto.
 - d) Presto.
3. A „Teremtés” oratoriumból:
 - a) A Chaos zenei ábrázolása. (Zenekar.)

még nem megfelelő, ha tisztátalan, akkor visszaöntik az útbébe és tovább forralják, míg tökéletes lesz. Két angol fiatalember ült mellettünk ingujjra vetkőzve és szorgalmasan jegyzeteket készítenek az előállított munkáról. Ez persze könnyebb munka, mint a mit a szegény ördögök odalenn végeznek. De hát azoknak odalenn az való.

Mi lesz a kávésbögrék tartalmával? A mikor egy kis vonatra való van együtt, a külső formát egy emelőgép segítségével lehúzzák róluk. Elég könnyen ment, mert a vas már nem izzó, őszöb huzódott s keményen áll. Nyolc-tíz áldogál egymás mögött. Persze piros még valamennyi, mint a rózsá. Ezekkel aztán megindul a vonat a mángorlóhoz. Ott egy bácsi várja. A még puha anyagot szépen lefektetik egy hosszú lapátra. Főlül a bácsi megindítja a gépet s az izzó vastömeg kezd föl s alá sötálni, minden sétánál rája nehezedik egy vaskerek a mely mángorolni kezd. A puha vastömeg mindig hosszabb, mindig laposabb lesz. Akkor rácsik egy nagy kés és szépen darabokra szelődik, mint a palacsintát. Aztán újra a mángorló alá jön és az lapítja, formálja olyanra, a milyenre tetszik. Az egyikből vasuti sin lesz, a másikból pléhlepeny, a harmadikból ujnyi vastag vaspálcá, vagy drót stb. stb. A kikészített vaspálcák aztán kezdenek utazni kifelé. A gépek mozgatják, tolják őket mindig messzebbre, messzebbre. Aki pedig az éj sötétében valahonnan a hidról nézi, úgy látszik, mintha a Steel Comp gyárából vékony piros tűzgyökör vándorolnának kifelé a szabad levegőre. Nem kell félni, hogy valaki ellopja, mert órák múlva is hólyagot csipve az ember a tenyerén.

(Folyt. köv.)

- b) Recitativo és ária. Zenekari kísérettel énekl. Pusztai Sándor.
4. Szerená. Vonós zenekar.
5. Rondo all' Ougaresse. (Müller-Berghaus átdolgozásában.) Nagy zenekarra.

Kezdete este 8. órakor. Az egyesületi tagok jegyket f. hó 13 és 19 napjain mindig d. e. 9—12-ig a Tisztviselői Otthonban (színház épület) a jelentkezés sorrendjében vehetik át. Egy tag egy jegyre tarthat igényt. Amennyiben valamilyen tagnak saját tagsági helye mellett még egy vagy több helyre volna szüksége, ezt saját jegyének kiváltásával egyidejűleg sziveskedjék a rendes helyárakkal megvenni. A kiosztásra nem kerülő párhely és szőlyejegyek f. hó 17-től fova míg az esetleg visszamaradt üldhelyek 20-tól fogva a rendes árakon Schmelzer Jákó egyesületi pénztárnok Nádor-utcai üzletében válthatók. — Helyárak: 1. sz. főpáholy 16 kor., 2. és 3. sz. főpáholy 12 kor. Oldalpáholy 10 kor. Számozott üldhely és oldalülés 2 kor. Állóhely 1 kor. Tanulójegy 50 fillér. Műsor ára 10 fillér. Figyelmeztetés: A m. t. hölygek sziveskedjenek a hangversenyteremben kalap nélkül megjelenni. — A hangverseny kezdetétől a terem ajtajai zárva lesznek és csak szünetek alatt tartatnak nyitva.

Vörösmarty Mihály halálának évfordulója alkalmából a cisztercita-rend kegyeletéből ennek templomában f. hó 20-án reggeli fél 8 órakor gyászmise tartatik, miről a Vörösmarty-kör tagjai és a nagy költő minden tisztelőjét bátor-kodunk értesíteni és az isteni tisztelnek leendő megjelenéséért. Székesfehérvár, 1909. november 15-én. A Vörösmarty-kör igazgatósága.

Szabadságolás. Saára Gyula dr. polgármester Palánszky Miklós dr. kerületi orvost súlyos szembaja miatt egyelőre két hétre szabadságot.

A függetlenségi párt kettészakadása. (Beküldött.) A mult héten az országos lapokat is bejárta a hír, hogy a székesfehérvári Függetlenségi Pártkor táviratban üdvözölte Manndorf képviselőt a Justhfrakcióhoz való csatlakozásért. Világos, hogy az említett pártkor jogával élt, mikor a vele egyeztetlen levők üdvözlését tolmácsolta, ebből azonban nem következik, hogy a székesfehérvári független érzelmi választóközönség tényleg mind Justh-párti. Az intelligenciából és az iparos osztályból igen sokan határozottan Kossuth mellett nyilatkoztak. Városunk érdemes képviselőjét eszerint a függetlenségi pártkor nyilatkozata könnyen ama téves véleményre ragadhatja, hogy állásfoglalását a város választóinak összessége helyesli. E fontos kérdés tisztázása végett dr. Vass József tanár és szerkesztő több, mint ötszáz fehérvári választót egyenesen megkérdezett a mult vasárnap és fölük azt az egyértelmű választ nyerte, hogy Manndorf képviselő magatartását nem helyeslik, ellene tiltakoznak és megbízták nevezett szerkesztőt, hogy e véleményüket a lapok útján nyilvánosságra hozza. Érdekes volt egy polgártársunk következő érvelése: *Kossuth Ferencet ismerjük, az apját még jobban ismerjük, de a Justh kéntetés urnak nem csak az apjáról nem hallottunk semmit se, hanem őt magát se ismerjük. Vagyunk és maradjunk tehát Kossuth mellett és megkívánjuk, hogy képviselőnk is ott legyen!*

Ehhez még csak azt a megjegyzést fűzzük, hogy a csákvári választó-kerület polgárai Csákvárról bizalmukat fejezték ki a függetlenségi párt Kossuth vezérlete alatt álló párt árnyalata iránt. Képviselőjük, Horváth Gyula dr. — hír szerint — egyik párt hoz sem csatlakozott.

Közgyűlés. A vármegye törvényhatósági bizottsága december 20-án tartja ez évben utolsó közgyűlését.

Népszövetségi gyűlés. A sárszentmihályi népszövetség, amely Székely Gyula helyi lelkész vezetése alatt tevékenyen működik, a mult vasárnap igen sikerült népgyűlést rendezett, hogy a népszövetségi öntudatot ébrentartsa és fejlessze. A népgyűlés nagymise után 11 órakor kezdődött az iskolateremben, amely zsufolásig megtelt hallgatósággal. A népgyűlést Horváth Imre sárpentelei plébános nyitotta meg lelkes beszéddel, azután Sárkány Ferenc pénzügyi számtiszt a szervezkedés szükségességéről mondott talpraesett beszédet. Bendy Nándor tanár a sajtóról szólott lelkes, praktikus előadásban. Dr. Vass József

igazgató a gyakorlati tennivalókat fejtegette nagyszabású beszédében. A tennivalókat három irányban jelölte meg: ki kell szorítani minden kath. ellenségséget, elő kell fizetni a kath. újságokra, elsősorban az Uj lapra, tömörülni kell a népszövetségben s az erőt együtt tartani azokra az időkre, amikor döntő fontosságú lépéseket kell tenni. — A népgyűlés sokban előre vitte a község katolikus lakosainak népszövetségi öntudatát.

Iskolaszéki ülés. Tegnap délután Czapary László dr. elnökle alatt ülést tartott a városi iskolaszék. Közönnel tudomásul vette, hogy a földművelésügyi miniszter a gazdasági ism. iskola háziipari tanfolyamának egy gyáladapot, egy fűzfahasítógépet és 500 koronát ajándékozott. — A költséglelőirányzatból törölték az iskolai értesítők kinyomatását, de véletlenül az összes nyomdai költségeket is, az iskolaszék kérte ennek a tévedésnek a korrigálását. — Érdekes gondot akart még szerezni az iskolaszéknek Almássy Ferenc tanító, aki most már — a fehérvári iskolaszék végtelen öröme — Budapestben kapott alkalmazást. Mikor a mult évben látta helyzetének tarthatatlanságát, azt kérte az iskolaszéktől, hogy adjon neki egy esztendői szabadságot. Az iskolaszék örömmel egyezett bele a távozásba, annál is inkább, mert Almássy úgy ígérte, hogy illetményein felül minden kárpótlásról lemond. Czapary László iskolaszéki elnök azonban — a ki úgy látszik megtanulta megismerni Almássy egyéniségét — nem elégedett meg ezzel a szóbeli és írásbeli kijelentéssel, hanem, hogy Almássy le ne tagadhassa a mit ígért, elvitte a közgyűzőhöz s ott közokiratot íratott alá vele, amelynek értelmében Almássy kijelenti, hogy: „illetményemen felül semmiféle kártalanításra nem tartok igényt, ...” „lakbérilletményemről 1908. nov. 1-től—1909. nov. 1-ig lemondok annál is inkább, mert a városnak erre fedezete sincs.” Az esztendő elmúlt, Almássyunk úgy látszik jól esett elfeledni a közgyűző előtt tett fogadását, vagy talán azt hitte, hogy a közgyűzői okirat valahol eltévedt, most már ismételtlen a mult évi lakbér követelje a városon. A tanács az iskolaszék véleményét kéri, amelynek — szerencsére meglevén Almássy okirata — abban a kellemes helyzetbe jutott, hogy leleplezhette Almássyt s visszautasította a joggal keresetet.

Dr. KNEIFEL FERENC ügyvéd irodáját Szt. István-utca II. sz. a. heijezte.

A városok szubvenciója. Irtunk már róla, hogy az a két millió korona, a melyet az állam a városoknak szánt, legközelebb kiosztásra kerül. Városunk, a hírek szerint fedezeti hiányának 17 százalékát kapná (30—40 ezer koronát) a mennyiben pótdának a mult évben 84 százalék volt. Ennek az összegnek körülbelül háromnegyed része a tisztviselőik fizetési kiegészítésre szolgál, mivel az állam intenciója az, hogy a városok tisztviselői olyan fizetésben részesüljenek, mint a vármegyétek. Ez valóban helyes, igazságos és méltányos álláspont, hiszen a városi tisztviselőik akár képzettségük, akár munkájukat tekintve egyenlő nivón állanak a megyék tisztviselőivel. A maradványt természetesen más célra, pl. városház építésre is lehetne fordítani. De előbb mégis lássuk csak a medvét!

Fráter Loránd legújabb nótáskönyve épen most jelent meg és 2 koronáért kapható, Klükner Péter cs. és kir. udvari könyvkereskedésben Székesfehérvárott.

Itélet a villanyperben. Multkori számunkban jeleztük, hogy a villam-társulat és két fogyasztó perben áll a helybeli törvényszéknél. Itélethozatalra csak ma került sor, amelyet mondhatjuk, mi is bizonyos meglepetéssel fogadunk. A törvényszék mai itéletével hosszasan indokolva elutasította követelésével a két fogyasztót, az uhanlan laktanyát és Horváth vendéglőt, vagyis feloldotta a járásbírósnak azt az itéletét, mely szerint a két fogyasztónak 500 égési órán tul (az összes lámpákra) vissza fizetéssel tartozik. Az ügy azonban a törvényszék mai itéletével befejezve nincs. Dr. Angeli Odón, az uhanlan laktanya perét képviselő ügyvéd ellene felülvizsgálati kérelemmel élt a királyi táblához.

Összelütközött kocsk. Sulyos szerencsétlenséget okozott egy berugott kocsi vigyázatlansága. A Palotai-úton Gotthard Márton temető-sori lakos tegnap este csendesen ballagott végig az utcán kocsijával, amidőn szembe jött vele az iskai szőlőből Arany István Tobak-utcai lakos. Arany uram alaposan az új bor hatása alatt állott, nincs tehát semmi csudálni való azon, hogy egyenesen neki hajtott Gotthard kocsijának. Az kocsi rudja Gotthard lovának ment neki, amelynek belei az erős hasítás következtében kifordultak. Gotthard kára 300 korona, amit a bíróság utján fog a részeg kocson bevasalni.

A

LEGMAKACSABB KÖHÖGÉS

ugy fiataloknál, mint öregeknél, valamint egyéb megbántaimak, gyorsan megenyhülnek a

Scott-féle csukamájolaj Emulsió

Az Emulsió valószínűleg a SCOTT-féle módszer véglegesítése — a halast — kezdte figyelembe venni.

által. Néhány kevés adag teljes meglepődésre fogja ezt unek is bebizonyítani!

A SCOTT-féle EMULSIÓ

utólrhetetlen hatása alkatrészeinek világhírű tisztaságán és erején alapszik, és a SCOTT-féle tökéletesített eljárás által a leggyengébb gyomorra nézve is megemészthető vétetik.

A SCOTT-féle EMULSIÓ

a legkiválóbb.

Egy eredeti üveg ára 2 k. 50 fillér.

Kapható minden gyógyszerárban.

— **Felelbiteli tárgyalások.** A helybeli kir. törvényszéknél 1909. évi november hónap megtartandó büntető felelbiteli tárgyalások jegyzéke:

18-án: Takács István s. testisért. véts., özv. Németh Andrásné estársai rágalmazás véts., özv. Németh Andráné rágalm. véts., Apolcer Ferenc becs. sért. véts., Láng Ferenc és társa sulyos testi sért. véts., Paldauf Pál lopás véts., Kapócs József k. testi sért. véts., Stáhl András és 4 társa s. testisért. véts., Jáni Lőrinc és neje becsületsértés vétsége.

25-én Deutsch Armin becs. sért. véts., Kloch Márton k. testisért. v., Kun István becs. sért. véts., Farkas Mihály becs. sért. véts. Aczél Ignác rágalm. véts., Szöllösi Aladár k. testi sért. véts., Márkus József becs. sért. véts., Péter Margit becs. sért. vétsége.

Kertésztanulónak egy fiu, ki legalább 6 elemiiskolát járt teljes ellátással felvétetik. Kümmel Béla műkertésznél, Kert. u. 47.

— **Rövid hírek.**

Fizet, nem fizet? Javicza Mihály érdi legényke nagyot mulatott a korcsmában. Mikor azonban fizetésre került volna a sor, egyszerűen hazakécsülődött. A gazda megintette a legényt, mire törni-zuzni kezdett. A törvényszék elé vitték az ügyet a csendőrök.

Cigányleányok. Farkas Mari és Lakatos Mari helybeli cigányleányok megfordultak a mult-kori sárosdi vásáron s várták a szerencsés pillanatot, amidőn kedvök szerint szert tehetnek valamire. Ebbeli szándékukban felválták Klein Sándor seregélyesi szabó sátorát s abból akarták felszerelni magukat téli ruhával. Vállalkozásuk csütörtököt mondott, amennyiben a csendőrök tudomást szereztek róla.

Mai cseléd. Nagy Ignác né kisvelencei lakos feljelentést tett a csendőrségen, hogy nyitvahagyott lakásából valaki távollétében 10 korona készpénzt ellopott. A nyomozás a tolvajt Német Erze személyében derítette ki. Lopás miatt törvény elé állítják.

46 db. tyúk. A velenceihez tartozó Nádasd pusztá bérései napokban panaszt emeltek a csendőrségen, hogy 46 darab tyúk eltűnt. A csendőrség a nyomozást megindította, de időközben a tyúkok, melyek egy látszik elkoboroltak, 10 hiányával megkerültek. Ezekről azután megállapították a földelken talált toll és vérfnyomokból, hogy a róka komának estek előzátul.

pitották a földelken talált toll és vérfnyomokból, hogy a róka komának estek előzátul.

Ünnepszónás. Gál István polgári lakos mult vasárnap a közeli homokbányától kocsijával homokot hordott. Ünneprértésért feljelentették.

VIDA ELEK kárpitos és díszítő, Székesfehérvár, Megyeház épülete. Teljes felelőség mellett csakis elsőrendű munkák.

Színház.

Vasárnap, délután.

Tatárjárás. Kedves ismerősünk ez a darab tavalyról, s mivel délutáni előadásról van szó, nem teszünk összehasonlítást, mert azt határozottan a tavalyi társulat javára kellene írunk. Hanem az a közönség, amely szorongásig megtöltötte a színháznak még a legkisebb zugát is, megérdemelte volna, hogy egyik-másik szereplő lelkiismeretesebben tanulja meg a szerepét. Nevet kivételesen nem írunk, vegye magára, akit illet.

Vasárnap, este.

Szerelmi keringő. Harmadszor került színrre pár nap alatt Ziehrnek e kedves zenéjü operetteje, melynek különlegessége az alkalommal Györfly Mariskának, a társulat komikánéjának bemutatkozója volt Schneider Kata szerepében. A darabról magáról már elmondtuk véleményünket, ismételn mindazt nem akarjuk; Györfly Mariskától — ahogy az előjelek mutatják — sok derüs estét, sok mókáságot várhatunk. Kívánjuk, hogy úgy legyen. A szereplők egytől egytől elemükben voltak, de kivált Szalkay s harsogott is a kacaj a szépszámu publikum ajkán.

Hétfő, nov. 15.

Szerencse malac. Vékonypéznü, avét kis operette. A meséje százzor hallott, egyhangu muzsikája csak nagy néha emelkedik erőlen lendüléssel, hogy újra visszaessen a szürke alap-tónusba. A nagyhercegi ház pikantériái, a felszarvazott, gazdag vó, mind olyan dolgok, melyek csak egy erős toll vonásaival lesznek érdekes rajzokká, másként unatnak; a spēkelésre használt malacságok pedig csak a szájalom érzetét keltik fel bennünk. Erezhette ezen igazságokat a direktor ur is, azért iktathatta be a második felvonásba *Fekete Irén* táncát. Csak így — a temperamentumos tánc révén — sikerült egyetlen tapsot kiváltani a kedvetlen közönségből. Ilyen darabok, bármily buzgalommal dolgoznak is a szereplők, nem igen fogják népesíteni a nézőteret. Bátor mókái elég jók voltak.

Heti műsor:

Szerda: Sasfók.
Csütörtök: Buridán számara.
Péntek: Csökkirály.
Szombat: Iglói diákok.

Gróf Esterházy

csákvári uradalmának
Vértes-nánai pagonyában

==== Pustavám mellett ====

kitünő minőségű száraz tűzifa eladó és pedig:

Bükkhasáb, erdei méterenként 9 kor.
Kevert dorong, " " 7 kor. 50 fill.
Kevert tuskó, " " 7 kor.

Megjegyzendő, hogy ezen méterek 1,35 méter magasak, 1,10 méter szélesek, úgy, hogy ezen méterekből 3 méter tesz ki egy régi ölet.

Eladási helyre vezető utat a vértes-nánai erdészlaknál mindenkor megmutatják.

Gróf Esterházy hitb. erdőhivatala

Csákvár.

Takaréktűzhely külörlegeségek, valódi dr. Meidinger kályhák, vas és rézbitorok, gyermekágyak és kocsk nagy választékban. Márkus Simon Fia lakatosnál Jókai-utca 16.

Schicht

szarvasszappan

mindig
≡ a ≡
legjobb!

Nyavalyatörés!

Ki nyavalyatörés, görcs és más ideges állapotba szenved, kérjen iratot, ingyen és bérn. kapható a **szabd. hatyugyógyszertár** által Majna-Frankfurt.

ZILZER MANÓ

férfi-, fiu- és gyermekruha raktára

Székesfehérvár, Szőgyeny-Marieh-utca.

Allandóan nagy raktáron mindenféle

férfi-, fiu- és gyermekruhák

ugyszintén

papi öltönyök,
Ferenc József-kabát,
köpenyek (havelok),
börkabátok, utazó bundák,
raglán-felöltők, kabátok.